

Narvesen Revisjon AS
Storgata 4
2212 KONGSVINGER

VÅR REFERANSE
19/4191

DERES REFERANSE

DATO
23.09.2019

Merknader - endelig rapport

1. Innledning

Finanstilsynet viser til stedlig tilsyn hos Narvesen Revisjon AS (heretter kalt selskapet) i perioden 21. til 23. mai 2019, foreløpige merknader datert av 28. juni 2019 samt tilsvaret 19. august 2019.

Bakgrunnen for det stedlige tilsynet var innrapporteringer av selskapets to oppdragsansvarlige revisorer etter at Den norske Revisorforening (DnR) hadde gjennomført kvalitetskontroll høsten 2018. Rapportene var vedlagt Finanstilsynets varsel om tilsyn. Begge selskapets oppdragsansvarlige revisorer ble innrapportert da DnR fant at "det kan være rimelig grunn til å vurdere om vilkårene for tilbakekall av godkjenningen som revisor eller revisjonsselskap jf. revisorloven § 9-1 er oppfylt jf. revisorloven §9-1." I det følgende er de oppdragsansvarlige benevnt OA1 og OA2.

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn med OA2's revisjonsutførelse i 2013 med oppfølging i 2014. Også den gang var tilsynet et resultat av innrapportering etter kvalitetskontroll utført av DnR.

2. Revisorforeningens kvalitetskontroll

DnR oppsummerte kvalitetskontrollen gjennomført i oktober 2018 for den enkelte oppdragsansvarlige revisor (OA1 og OA2). For OA1 ble resultatet av kontrollen oversendt Finanstilsynet grunnet mangler ved etterutdanningen og svakheter ved revisjonsutførelsen, mens begrunnelsen for OA2 var meget svak revisjonskvalitet. OA1's mangler i forhold til kravet om etterutdanning var rettet opp i forkant av tilsynet. OA1 er innbrettet av DnR for første gang, mens OA2 har hatt lengre historikk med gjentatte mangler ved revisjonsutførelsen.

Finanstilsynet konstaterte under tilsynet grove brudd på revisorloven ved OA2 sin revisjonsutførelse og at det var grunnlag for tilbakekall av hans revisorgodkjenning. Dette har resultert i at OA2 har slettet sin godkjenning som registrert revisor. Oppdragsansvaret vil i det videre bli ivaretatt av daglig leder.

Konstaterte svakheter som kan relateres til OA2's oppdragsansvar er ikke medtatt i dette brev. Svakheter på OA2's oppdrag er inkludert i beskrivelsene av gjennomgående funn under tallpunkt 4.

3. Gjennomførte organisatoriske tiltak

Revisjonsselskapet har endret eierstruktur og eies per i dag 100% av ny daglig leder som også i en overgangsperiode vil være revisjonsselskapets eneste oppdragsansvarlige revisor.

Daglig leder har innført en Excel basert oppdragsoversikt for styring og kontroll med oppgaver og fremdrift i det enkelte oppdrag. Formålet er å sørge for bedret revisjonskvalitet og god oppdragsstyring ved oppfølging av at oppgaver blir tidsriktig utført. Med mer enn 200 revisjonsoppdrag er god prosjektstyring og løpende oppfølging et viktig element for å sikre kvalitet i revisjonsutførelsen. Det er i tilsvaret i tillegg opplyst at Power BI er tatt i bruk som et ytterligere tiltak for å styrke oppdragsstyringen.

Det er opplyst at flere av tiltakene er iverksatt etter DnR sitt tilsyn. Ny organisering var følgelig ikke på plass for regnskapsåret 2018 som er den perioden Finanstilsynets kontrollerte.

4. Gjennomgående funn fra stedlige tilsyn

Finanstilsynet kontrollerte revisjonsutførelsen i fire revisjonsoppdrag. To oppdrag for hver av de oppdragsansvarlige revisorene. I tillegg ble tre oppdrag valgt ut for kontroll av revisors handlinger knyttet til aksept av oppdrag og revisors arbeid i forhold til antihvitvaskingsregelverket. Ett attestasjonsoppdrag hvor selskapet ikke er valgt revisor ble også kontrollert.

Finanstilsynet kontrollerte utvalgte deler av revisjonen, herunder de forhold som ble påpekt av DnR. Inspektørene har notert at selv om det ble observert enkelte gjentatte mangler, er det gjennomført forbedringer både fra Finanstilsynets stedlige tilsyn i 2014 og kontrollen fra DnR høsten 2018.

Gjennomgående mangler ved de kontrollerte oppdragene beskrives i dette punktet.

4.1 Sammenstilling av oppdragsdokumentasjon

Revisjonsselskapet benytter et revisjonsverktøy hvor all dokumentasjon skal foreligge. Midlertidig lagring av innhentet dokumentasjon skjer i Dropbox. Rutinen er at revisors dokumentasjon etter mellomlagring i Dropbox skal overflyttes til revisjonsverktøyet. Om denne rutinen følges vil merknaden fra DnR "*... er i strid med ISA 230, jf. ISQC 1 om sammenstilling av endelig oppdragsarkiv*" være rettet.

Selv om dokumentasjonen hovedsakelig ble arkivert i revisjonsverktøyet, måtte revisor i flere tilfeller lete frem manglende dokumentasjon i Dropbox. Særlig var dette tilfelle for attestasjonsoppdraget. Oppdrags-fil var opprettet i revisjons-verktøyet, men store deler av underdokumentasjon lå kun i Dropbox.

Det ble generelt henvist til at teknikken kan glippe slik at dokumentasjon lastet over i revisjonsverktøyet ikke lagres permanent.

Finanstilsynet fant at etterlevelsen av selskapets rutine for sammenstilling av endelig oppdragsarkiv må innskjerpes. For å bedre sikre taushetsbelagt informasjon bør revisjonsselskapet vurdere å innføre en rutine for sletting av midlertidige dokumenter lagret i Dropbox. Risiko ved bruk av ulike

lagringsmedier må vurderes i forhold til sikkerhet og ivaretagelse av lovkrav, herunder revisors taushetsplikt.

I enkelte tilfeller var det umulig for Finanstilsynets inspektører å gjennomføre kvalitetskontroll av revisjonsutførelsen. Kravet til dokumentasjon i revisorloven § 5-3 og §5-2 annet ledd er ikke oppfylt. Revisor må sørge for å sammenstille dokumentasjonen i et oppdragsarkiv arkivert slik at revisors dokumentasjon blir fullstendig og ikke kan endres. Det vises til ISQC1punkt 45-47 og ISA 230 punkt 14 og 15.

Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet opplyser i tilsvaret at rutinene nå er skjerpet og at all mottatt dokumentasjon lagres i revisjonsverktøyet. Dropboxfiler slettes etter arkivering i oppdragsarkivet.

4.2 Forståelse for foretakets virksomhet og revisors risikovurdering

ISA 315 punkt 11 og 12 stiller krav til risikovurderingshandlinger, revisors forståelse av enheten og dens omgivelser, herunder aktuelt rammeverk for finansiell rapportering og enhetens interne kontroll. Gjennomgangen av revisjonsoppdrag viste at revisor har gjennomført enkelte handlinger opp mot kravene i standardens punkt 11 og 12. Beskrivelsene av rutiner og intern kontroll er generelt for knappe. Revisor skal opparbeide seg en forståelse av kontrollaktiviteter som er relevante for revisjonen som grunnlag for valg av revisjonshandlinger. Revisor har notert at det ikke er implementert kontroller revisor ønsker å teste gjennom revisjonen da revisjonen baseres på substanshandlinger. Dokumentasjonskravet i ISA 315 gjelder uansett angrepsvinkel. Om det hadde blitt foretatt en reell identifisering og vurdering av risikoen for vesentlig feilinformasjon, ville angrepsvinkel og revisjonshandlinger for å innhente tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis fremstått som klarere for revisor. En dokumentert forståelse er også nødvendig blant annet for å kunne kommunisere eventuelle svakheter i intern kontroll til ledelsen, jfr. revisorloven §5-2 4. ledd punkt 1 og 2 og ISA 265 punkt 7-11.

Finanstilsynet mener at de utførte substanstester ikke gir tilstrekkelig revisjonsbevis. Antall tester blir for få sett hen til den valgte vesentlighetsgrense. Indirekte bygger derfor revisor på en forståelse av at det eksisterer en underliggende tilfredsstillende intern kontroll på de enkelte revisjonsområder; for eksempel revisjon av salg og varekostnader.

Finanstilsynet vurderer at revisor basert på en forståelse av at tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis kan innhentes ved substansrevisjon, har manglende oppmerksomhet mot virksomhetens kontroller. Når omfanget av substanstester i tillegg er lavt, har ikke revisor innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for sin konklusjon, noe som utgjør brudd på revisorloven §5-2 annet ledd, jf. ISA 500.

Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet opplyser i tilsvaret at det vil bli gjort en innsats på hele porteføljen knyttet til kartlegging av rutiner, testing av nøkkelkontroller og kommunikasjon av eventuelle svakheter til ledelsen. Finanstilsynet legger til grunn at det i dette også ligger at revisjonsselskapet vil se testing av kontroller og omfang av substanshandlinger i sammenheng når konklusjoner trekkes.

4.3 Stikkprøver i revisjon

Revisor utfører tester i form av stikkprøver, anvendelse av revisjonshandlinger på mindre enn 100% av enhetene i en populasjon jf. ISA 530 punkt 5a, på flere revisjonsområder. Mest omfattende bruk av testing ved stikkprøver er utført ved revisjon av salgsinntekter og kostnader. For at slike tester skal gi ønsket bevisverdi, må stikkprøvene utføres etter den metodikken som er beskrevet i ISA 530. De mangler som generelt ble observert, jf. krav i ISA 530 punkt 6-15 er:

- Ikke dokumentert hvordan revisor har kontroll på fullstendighet av populasjonen
- Ikke dokumentert hvordan alle enheter har en mulighet for å bli valgt ut
- Ikke dokumentert begrunnelsen for at utvalgsstørrelsen er tilstrekkelig til å redusere utvalgsrisikoen til et akseptabelt lavt nivå
- Ingen klar beskrivelse av hva som skal ansees som feil
- Ikke beskrevet hvordan feil skal behandles og projiseres når det utføres detaljtester

Mangelfull utførelse av stikkprøvetesting medfører at revisor ikke oppnår ønsket revisjonsbevis ved revisjonshandlingen. Konsekvensen er at revisor ikke har sørget for å innhente hensiktsmessig og tilstrekkelig revisjonsbevis som grunnlag for konklusjonen knyttet til vesentlige regnskapslinjer. Dette utgjør alvorlig brudd på revisorloven §5-2 annet ledd, jf. ISA 500 og ISA 530.

Revisjonsforetaket opplyser at de ansatte har lest seg opp på Finanstilsynets tematisyn stikkprøver.

4.4 Kvalitetssikring av regnskap og etterlevelse av bokføringsloven

Det foretas ikke en gjennomgang av årsregnskap ved kontroll med hjelp av sjekklister eller tilsvarende hjelpemidler for å sikre at alle relevante opplysninger er med i regnskap og noter. Det benyttes heller ikke sjekklister for å påse etterlevelse av kravene i bokføringsloven. Ved gjennomgang av årsregnskapene til de utvalgte revisjonskundene, og i revisjonsselskapets eget årsregnskap, ble det påvist mangler i de offisielle regnskapene med tilhørende noteopplysninger. Manglene gjelder både oppdrag hvor revisjonsselskapet har stått for teknisk årsavslutning og hvor den reviderte eller dennes regnskapsfører har satt opp regnskapet. Feil og mangler i et årsregnskap, også ut over det tallmessige, skal normalt fanges opp av revisor og rettes.

At manglene ikke fanges opp kan enten skyldes svakheter ved gjennomgangen av de reviderte årsregnskapene før avgivelse av revisjonsberetning, eller mangelfull kompetanse om kravene i regnskapsloven og bokføringsloven. Bruk av sjekklister vil kunne avhjelpe. De enkelte feil og mangler er ikke nødvendigvis alvorlige hver for seg, men den manglende kvalitetssikring av formelle krav til årsregnskapene oppfattes å være en gjennomgående svakhet og dermed utgjøre en mangel ved revisjonsutførelsen og i organiseringen av revisjonsarbeidet.

Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet opplyser at sjekklister vil bli bedre tilpasset hver enkelt revisjonsklient.

5. Revisjonsutførelsen av enkeltoppdrag

Punkt 5.1 nedenfor inneholder Finanstilsynets kommentarer etter kontroll av revisjonsutførelsen på revisjonsoppdrag hvor OA1 er oppdragsansvarlig. Punkt 5.2 vedrører revisjonsutførelsen knyttet til utførte kontrollhandlinger for en ikke revisjonspliktig virksomhet. Kommentarer til kontroll av handlinger ved aksept av nye oppdrag omtales i punkt 5.3.

5.1 Advokatfirma

Advokaten driver juridisk rådgivning mot privatpersoner i aksjeselskaps form. Salg av fast eiendom (eiendomsmegling) inngår som en del av advokatvirksomheten. Revisor påpekte i 2017 at det ikke var opprettet egen klientmiddelkonto for eiendomsmeglingsoppdrag. En slik klientkonto ble så opprettet. Per 31. desember 2018 viste denne kontoen en saldo på null. På den andre klientmiddelkontoen fremgår ett betydelig innskudd som gjaldt innbetaling knyttet til kjøp av en eiendom. Forholdet ble rettet opp i januar 2019 og årsaken er oppgitt å være en kundes innbetaling knyttet til eiendom på feil klientkonto. Til tross for denne feilen har revisor attestert erklæringen per 31. desember 2018 til Tilsynsrådet uten å gjøre Tilsynsrådet oppmerksom på feil bruk av klientmiddelkonti.

Det fremkommer av årsregnskapet til advokaten at klientmidler er ført brutto, dvs. både som bankinnskudd og gjeld. Klientmidler og klientgjeld skal nettoføres og fremkomme av noteopplysning til årsregnskapet, jf. advokatforskriften §3a-3. Forholdet er ikke påpekt av revisor. Dette til tross for at kontrolløren fra DnR har gjort revisor oppmerksom på reglene. Revisor har påsett at bankkonto klientmidler er avstemt mot klientansvar, men har ikke testet transaksjoner og åpne poster i underliggende reskontro.

Det fremkommer ikke av revisjonsdokumentasjonen om det er stilt spørsmål til advokaten om særregnskaper. Revisor plikter å følge opp eventuelle særregnskaper som advokaten fører når det ikke er oppnevnt en annen revisor, jf. advokatforskriften § 3a-10.

Finanstilsynet mener at revisor ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om den lovgivning advokatens virksomhet er underlagt. Revisor har derfor ikke tatt tilstrekkelig hensyn til de særkrav som gjelder for advokatens regnskap og rapportering. De beskrevne manglene er i sum alvorlig brudd på revisors plikter, jf. revisorloven § 5-2.

5.2 Attestasjonsoppdrag

Revisjonsselskapet har påtatt seg en attestasjonsoppgave for en ikke revisjonspliktig virksomhet. Attestasjonsoppgaven bestod av tre deler. Kontroll av budsjett som grunnlag for innvilgelse av støtte, kontroll av grunnlag for akonto utbetaling av støtte og attestasjon av prosjektregnskap som grunnlag for restutbetaling.

Attestasjonsoppdraget er en avtalt kontrollhandling hvor revisor må følge god revisjonsskikk. Revisjonsstandarden ISRS 4400 omhandler avtalte kontrollhandlinger og standarden fastsetter normer og gir veiledning for revisors oppgaver. Revisor må blant annet avklare vilkårene for oppdraget og dokumentere forhold som er viktige for å underbygge innholdet i rapporten, samt at arbeidet er utført i samsvar med standarden og vilkårene for oppdraget. Oppdraget ble referert fra en regnskapsfører. Ut over å innhente engasjementsbrev signert ved hjelp av bank ID, har ikke revisor dokumentert vurderinger knyttet til kjennskap til de involverte, kunnskap om virksomheten, bransjen mv. Dette tilfredsstillende ikke hvitvaskingslovens krav.

Attestasjonene som er avgitt er lite presise. Det vises til ISRS 4400 punkt 17 og 18 for krav til revisors rapportering. Ved attestasjonen av budsjett henvises det for eksempel til regnskap. Dokumentasjonen og arkiveringen av denne fremstår som uryddig og ufullstendig. Revisor kunne etter hvert sannsynliggjøre at attestasjonen av grunnlaget for sluttutbetalingen var i henhold til forutsetningene i tildelingsbrevet.

Revisor har ikke utført de avtalte kontrollhandlingene i henhold til standarden for slike oppdrag ISRS 4400. Finanstilsynet avdekket flere feil og mangler ved revisjonsutførelsen som samlet utgjør et alvorlig pliktbrudd.

5.3 Aksept av nye oppdrag

Finanstilsynet kontrollerte revisors handlinger ved aksept av tre oppdrag. Alle revisjonsoppdragene er referert til revisjonsselskapet fra revisjonsklientens regnskapsfører. Kun ett av oppdragene ble overtatt fra tidligere revisor.

Revisor har ikke hatt fysiske møter med ansvarlige personer i den virksomheten som skal revideres. Det som er gjort i forbindelse med akseptarbeidet når referert fra regnskapsfører er:

- Bransjen vurderes - det ble opplyst at restauranter ikke aksepteres
- Samtale (telefon) med regnskapsfører som kom med det nye oppdraget
- Googlesøk av selskapet
- Sjekk av eventuelle betalingsanmerkninger
- Engasjementsbrev som signeres ved bank ID

Kun signert standard engasjementsbrev foreligger. Det innhentes ikke regnskap fra tidligere år eller perioderegnskap inneværende år. Dersom den prospektive klienten har revisor fra før, innhentes uttalelse i henhold til revisorloven § 7-2

De kontrollerte oppdragene er mindre foretak. Rutiner for aksept og oppfølging av hvitvaskingsreglene må tilpasses aktuell risiko. De utførte handlinger beskrevet over er ikke tilstrekkelige. Det vises til mangler opplistet under gjennomgangen av interne kontrollrutiner, herunder hvitvaskingsrutiner i punkt 6. I henhold til ISQC1 punkt 26 skal for eksempel klientens integritet vurderes.

Revisor opplyste at revisjonen av de tre utvalgte oppdragene for 2018 ikke var ferdigstilt på tilsynsdato, og om at det har oppstått større revisjonsmessige utfordringer enn forutsatt.

Handlinger gjennomført og dokumentert knyttet til aksept av oppdrag, herunder handlinger knyttet til risiko for økonomisk kriminalitet og hvitvasking, tilfredsstillende ikke krav i lov og forskrift. Forholdet utgjør et alvorlig pliktbrudd.

Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet i tilsvaret opplyser at det nå alltid innhentes fjorårsregnskap og avholdes møter med ledelsen før inngåelse av nye oppdrag samt at rutinene rundt risiko for økonomisk kriminalitet og hvitvasking er forbedret.

6. Selskapets interne kvalitetskontrollsystem og hvitvaskingsrutiner

I forkant av tilsynet mottok Finanstilsynet et udatert dokument "Narvesen Revisjon AS kvalitetskontrollsystem". Finanstilsynet mottok også revisjonsselskapets hvitvaskingsrutiner.

6.1 Selskapets kvalitetskontrollsystem

Dokumentet inneholder elementer som standarden krever. På bakgrunn av gjennomgang av mottatt materiale og inspeksjon av enkelt oppdrag har Finanstilsynet følgende kommentarer til selskapets kvalitetskontrollsystem:

1) Lederansvar for kvalitetssikring i revisjonsfirmaet.

Styrets involvering i fastsettelse av kvalitetskontrollsystemet og styrets oppfølging og overvåking av at systemet etterleveres i praksis fremgår ikke. Det viktig at styret som organ i henhold til aksjeloven § 6-12 ivaretar sitt ansvar for forsvarlig organisering av virksomheten.

2) Aksept og fortsettelse av klientforhold og enkeltoppdrag

Det vises til merknadsbrevet punkt 5.3. De forhold som ble avdekket tilsier at revisjonsselskapet ikke etterlever de krav som er nedfelt som rutine i ISQC 1 dokumentet. Når rutinene ikke etterleveres må det gjennomføres tiltak.

3) Menneskelig ressurser

Dokumentet beskriver hvilke ressurser som er tilgjengelige for selskapet og konkluderer med at selskapet har tilstrekkelige ressurser og tilstrekkelig kompetanse.

Selskapet står foran utfordringer knyttet til å vedlikeholde og utvikle denne kompetansen. Avdekkede mangler i utført revisjon tilsier behov for økt kompetanse og kapasitet blant annet fordi senior ressurser vil trappe ned og etterhvert fratru. Selskapet opplyser at det arbeides med dette.

4) Gjennomføring av oppdrag

ISQC 1 dokumentet beskriver hvordan revisjonsdokumentasjonen skal arkiveres og henviser til at *"revisjonene er tilgjengelig i Descartes nettbaserte løsning. Dette fungerer som en velfungerende lagringsdatabase for samtlige oppdrag i tillegg til lagring lokalt og i Dropbox"*.

Som det ble påpekt under DnR sin kontroll og også tatt inn i dette merknadsbrevet punkt 4.1, er lagring i Dropbox ikke i henhold til kravene til sikker og samlet lagring. Det samme gjelder lagring lokalt. ISQC1 dokumentet må derfor få klart frem at all revisjonsdokumentasjon som underbygger revisjonsberetningen og andre attestasjoner skal lagres i revisjonsverktøyet. At dette ikke etterleveres er et brudd på revisorlovens krav i § 5-5 til ordnet og betryggende oppbevaring av revisjonsdokumentasjonen, jf. ISQC 1 punkt 46.

Retningslinjen knyttet til gjennomføring av oppdrag mangler også beskrivelse av hvordan konsultasjoner skal gjennomføres og hvordan uenighet i teamet skal håndteres. Oppfølging av revisjonsoppdrag er beskrevet under punktet lederansvar, men kunne bedre vært beskrevet eventuelt gjentatt her, jf. ISQC 1 punkt 32 og 33.

5) Overvåking

Det er ikke etablert en forsvarlig overvåking av revisjonsselskapets retningslinjer og rutiner for kvalitetskontroll, herunder syklisk inspeksjon av revisjonsoppdrag. Dokumentet beskriver at selskapet ønsker å benytte en ekstern person med egnede kvalifikasjoner til å vurdere rutinene i selskapet og å foreta gjennomgang av revisjonsoppdrag. Slike gjennomganger har ikke blitt utført i

de senere år. Revisorloven §5b-1 krever at revisjonsselskap skal etablere forsvarlige systemer for intern kvalitetskontroll av revisjonsvirksomheten. ISQC 1 punkt 48 stiller krav til årlig oppfølging. Det at slik kvalitetskontroll ikke er gjennomført innebærer at revisjonsselskapet ikke har oppfylt kravene i ISQC 1 punkt 49-53. At revisjonsselskapet ikke har etterlevd disse kravene er alvorlig.

Rutiner som gir rimelig sikkerhet for at klager og beskyldninger blir håndtert på en hensiktsmessig måte er ikke utarbeidet, jf. ISQC 1 punkt 55.

Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet har oppdatert retningslinjene for kvalitetskontroll (ISQC 1) etter det stedlige tilsynet. Finanstilsynet legger til grunn at revisjonsselskapet arbeider videre med retningslinjer og rutiner slik at ISQC 1 dokumentet utvikles til å bli et styrende dokument. Spesielt er det viktig at overvåkingsfunksjonen videreutvikles og at det umiddelbart etableres avtale om syklisk kvalitetskontroll.

6.2 Retningslinjer for overholdelse av hvitvaskingsregelverket

Det følger av hvitvaskingsloven § 8 at den rapporteringspliktige skal ha rutiner for å "*sikre at virksomheten ... oppfyller plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av*" hvitvaskingsloven. Revisjonsselskapet har utarbeidet en rutine.

Selv om revisjonsselskapet driver en mindre virksomhet må rutinen gjenspeile lovgivningens hovedpunkter.

Finanstilsynet har notert følgende mangler ved mottatt rutine:

- Manglende krav til risikoklassifisering av kunder
  - o Det mangler en overordnet risikoklassifisering av de enkelte kunder etter hvitvaskingsloven.
    - Rapporteringspliktig skal gjennomføre en risikoklassifisering av de enkelte kunder som skal konkludere med om det er behov for forenklede eller forsterkede kundetiltak, jf. hvitvaskingsloven § 9. Klassifiseringen må bygge på generelle vurderinger fra virksomhetens risikovurdering samt konkrete forhold tilknytte den enkelte kunde.
  - o Det mangler beskrivelse av forsterkede tiltak ved høy risiko
    - Rapporteringspliktig skal gjennomføre forsterkede kundetiltak dersom det er høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsloven § 17. Det er rapporteringspliktiges egen vurdering, jf. hvitvaskingsloven § 7, som ligger til grunn.
- Mangelfull kundekontroll
  - o Kontroll av fysiske personer
    - Rapporteringspliktige skal som et minimum innhente kopi av gyldig legitimasjon og vurdere ektheten av dette, jf. hvitvaskingsloven § 12 (2). Dette gjelder også eksisterende kunder.

- Rutinen gir inntrykk av at det ikke skal innhentes ID på kjente kunder. Dette er misvisende. Opplysninger om identiteten til nøkkelpersoner hos eksisterende kunder hvor dette ikke er innhentet tidligere må innhentes senest ved fortsettelsesvurderingen.
- Kontroll av juridiske personer
  - Relevante opplysninger skal bekreftes ved oppslag mot eller utskrift fra et offentlig register eller firmaattest som ikke er eldre enn 3 måneder, jf. hvitvaskingsloven § 13 (3).
  - Det fremgår av rutinen at "*firmaattest hentes på nye selskaper ved behov*". Slik kontroll skal foretas ved alle nye kunder, og ikke kun ved behov.
- Mangelfull rutine for identifisering av reelle rettighetshavere
  - Rapporteringspliktige skal avgjøre om det er reelle rettighetshavere til en juridisk person, jf. hvitvaskingsloven § 14. Rutine for slike undersøkelser mangler.
- Mangelfull rutine knyttet til undersøkelsesplikten, jf. hvitvaskingsloven § 25.
  - Rutinen skal angi hvilke forhold som medfører at undersøkelsesplikten inntreffer samt hvilke tiltak som da skal fattes.
- Manglende rutine for rapportering til Økokrim.
  - Det følger av hvitvaskingsloven § 26 at dersom det etter nærmere undersøkelser er "*forhold som gir grunnlag for mistanke om hvitvasking*", skal opplysninger oversendes Økokrim.

Finanstilsynet konstaterer at det på tilsynstidspunktet var betydelige svakheter og mangler knyttet til selskapets interne kontrollsystem og oppfølging av kravene i hvitvaskingsloven. Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet etter det stedlige tilsynet har utarbeidet nye rutiner for overholdelse av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynet legger til grunn at rutinene videreutvikles og at revisjonsselskapet sørger for at ansvaret for overholdelse av regelverket blir ivaretatt på en hensiktsmessig måte.

7. Finanstilsynets oppsummering og konklusjon

Finanstilsynet har konstatert alvorlige svakheter ved revisjonsutførelsen. Revisjonsselskapet er i prosess for å sørge for at virksomheten fremover vil drives i tråd med de krav som stilles i revisorloven, herunder god revisjonsskikk. Finanstilsynets stedlige tilsyn tilsier at det er forbedringer i revisjonskvaliteten siden kontrollen fra DnR. Av revisjonsselskapets tilsvarende fremgår det at ytterligere forbedringer er implementert også etter Finanstilsynets stedlige tilsyn. Av de tiltak som er gjennomført har Finanstilsynet spesielt merket seg de organisatoriske tiltak som er gjennomført. Oppdragsansvarlig med gjentatt tilsynshistorikk har frasagt seg sin revisorgodkjennelse. Virksomhetsstyringen er forbedret og det er utarbeidet en risikoanalyse i etterkant av tilsynet hvor det blant annet fremgår at revisjonsporteføljen er redusert med 25 "problemoppdrag" etter avsluttet 2018 revisjon og at revisjonsselskapet vil være restriktive med å påta seg revisjonsoppdrag med særlige revisjonsmessige utfordringer. Finanstilsynet har i tillegg merket seg at det vil bli utpekt en ny oppdragsansvarlig revisor.

Finanstilsynet viser videre til avsnittene 4, 5 og 6 ovenfor, og presiserer at kvalitetshevning er en kontinuerlig prosess som skal sikre at revisjonsvirksomheten utøves innenfor revisorlovens bestemmelser, herunder god revisjonsskikk, og at revisjonsselskapet har en hensiktsmessig virksomhetsstyring.

Revisjonsselskapet bes sende inn en oppsummerende rapport etter gjennomført syklisk inspeksjon høsten 2019 og høsten 2020. Det vises til ISQC1 punkt 48. **Frist for rapportering til Finanstilsynet er 1. oktober 2020.**

For Finanstilsynet

Anders Grini
tilsynsrådgiver

Marit Onsøyen Bjercke
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.